

Divizibilitatea obligației solidare între moștenitori

The Divisibility of the Joint and Several Obligation Between Heirs

Mihail Constantin BARBU¹

□ Rezumat

Divizibilitatea obligației solidare între moștenitori, tratată în art. 1.460 C.civ., ridică întrebări ce frământă: Este moartea debitorului solidar cauză de încetare a solidarității? Care sunt obiectul și felul obligației fiecăruia dintre moștenitori? Ce sumă poate fi urmărită de la fiecare dintre debitori în noul context?

Argumentele ne vor duce la concluzia că în materia obligațiilor solidare, fără a fi indivizibile, moartea unui debitor, care lasă cel puțin doi moștenitori răspunzători, fără ca vreunul dintre ei să fie, cu acordul creditorului, însărcinat să execute singur obligația stricto sensu, determină împărțirea obligației între moștenitori, care, venind în locul autorului lor, sunt obligați în solidar cu debitorii originari proporțional cu cota succesorală individuală, în timp ce debitorii originari rămân obligați neschimbat.

Cuvinte-cheie: obligații solidare; solidaritate pasivă; divizibilitatea obligației; moartea unui debitor; moștenire.

□ Abstract

The divisibility of the joint and several obligation between heirs, from art. 1.460 Civil Code, poses the strenuous questions: Is the death of one debtors a cause for termination of solidarity? What are the object and nature of the obligation of each of the heirs? What amount can be pursued by each of the party in the new context?

The arguments will lead us to the conclusion that in the matter of joint and several obligations without being indivisible, the death of a party, who leaves at least two liable heirs, without any of them being, with the consent of the creditor, entrusted to pay the entire obligation, determines the division of the obligation between the heirs, who, taking the place of their author, are jointly and severally obligated with the initial debtors in proportion to the individual inheritance share, while the initial debtors remain obligated unchanged.

Keywords: joint and several obligations; passive solidarity; divisibility of the obligation; death of a debtor; inheritance.

Introducere

Divizibilitatea obligației solidare între moștenitori, enunțată în art. 1.460 C.civ., presupune că „[o]bligația unui debitor solidar se împarte de drept între moștenitorii acestuia, afară de cazul în care obligația este indivizibilă”.

Pentru a lămuri sensul acestei dispoziții legale, vom folosi un exemplu (abreviat, în continuare, „*exemplul propus*”):

Un creditor avea trei debitori legați prin obligații solidare, fără a fi indivizibile, pentru suma de 12.000 de lei. A murit primul debitor și a lăsat doi fii, moștenitori legali.

¹ Auditor de justiție (e-mail: mihail.barbu@inm-lex.ro).

Este moartea debitorului solidar cauză de încetare a solidarității? Care sunt obiectul și felul obligației fiecăruia dintre moștenitori? Ce sumă poate fi urmărită de la fiecare dintre debitori în noul context?

S-a susținut că moartea unui debitor solidar este cauză de încetare a solidarității² (uneori cu mențiunea că e cauză de încetare parțială³, adică numai față de moștenitori), dar s-a arătat, explicit sau implicit, și că moartea unui debitor solidar nu e cauză de încetare a solidarității⁴.

Apoi, în mod pragmatic, s-au evidențiat diverse metode de calcul, potrivit cărora, în exemplul propus, fiecare moștenitor va putea fi urmărit pentru 2.000 de lei⁵ sau pentru 6.000 de lei⁶ ori 1/2 din 12.000 de lei⁷, în timp ce debitorii originari vor putea fi urmăriți pentru 12.000 de lei⁸ ori numai pentru 8.000 de lei⁹.

Cum nu e același lucru dacă un debitor moștenitor poate fi urmărit pentru 2.000 de lei ori pentru jumătate din 12.000 de lei, mai ales în cazul insolabilității unuia dintre ei, se vede că se impune o cercetare amănunțită. În plus, concluziile pe care le vom expune sunt de folos și pentru lămurirea regulii divizibilității obligației între moștenitorii creditorului solidar, cuprinsă în art. 1.442 C.civ.

Pentru lămurirea sensului regulii din art. 1.460 C.civ. vom observa pe rând ipoteza normei (Secțiunea I) și dispoziția acesteia (Secțiunea a II-a), inclusiv în contextul dispozițiilor privitoare la moștenire.

Secțiunea I. Ipoteza normei

Conform ipotezei normei, sunt avute în vedere raporturile obligaționale (obligațiile *lato sensu*) cu solidaritate pasivă, fără indivizibilitate (1), în care un debitor solidar moare, lăsând moștenitori (2).

² A. Almășan în F. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 1543; S.I. Vidu în L. Pop, I.-F. Popa, S.I. Vidu, *Drept civil. Obligațiile*, Ed. Universul Juridic, București, 2020, p. 474-475 (parag. nr. 404); C.E. Zamșa, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Hamangiu, București, 2024, p. 372-373.

³ G. Boro, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2021, p. 110-111; I. Adam, *Tratat de drept civil. Obligațiile, vol. III, Regimul juridic general*, Ed. C.H. Beck, București, 2024, p. 238.

⁴ D. Alexandresco, *Explicațiune teoretică și practică a dreptului civil român în comparație cu legile vechi și cu principalele legislațiuni civile*, Tomul al șaselea, Tipografia Națională, Iași, 1900, p. 208-209; D. Alexandresco, *Principiile Dreptului civil român*, vol. III, Tipografia Curții Regale F. Gobl Fii S.A., București, 1926, p. 222-223; M.G. Rarincescu, *Noțiuni de Drept civil. Obligațiuni*, Curs predat studenților Facultății de Drept din București, Anul II, 1934-1935, dactilografiat, p. 71. Implicit, în același sens, Trib. Vaslui, s. civ., dec. nr. 765/A din 20.06.2018, cod RJ 5e4g66g5 (<https://www.rejust.ro/intern/5e4g66g5>).

⁵ Pentru detalii, a se vedea G. Boro, C.A. Angheliescu, *op. cit.*, p. 110-111; I. Adam, *op. cit.*, p. 239, nota de subsol nr. 1.

⁶ Pentru detalii, a se vedea D. Alexandresco, *Explicațiune*, p. 208-209. F. Deak, *Tratat de drept succesoral*, Ed. Universul Juridic, București, 2002, p. 461; F. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral, vol. III, Transmisiunea și partajul moștenirii*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 137.

⁷ Pentru detalii, a se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. II, Ed. Națională S. Ciornei, București, 1929, p. 691, parag. 967; Trib. Vâlcea, s. I civ., dec. civ. nr. 259/A din 21.03.2022, cod RJ 394g9794d (<https://www.rejust.ro/intern/394g9794d>).

⁸ Pentru detalii, a se vedea G. Boro, C.A. Angheliescu, *op. cit.*, p. 110-111; I. Adam, *op. cit.*, p. 239, nota de subsol nr. 1.

⁹ Pentru detalii, a se vedea I.D. Romoșan, *Drept civil. Obligații*, Ed. Hamangiu, București, 2018, p. 238; P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, Ed. Hamangiu, București, 2024, p. 24, nota de subsol nr. 3.

1. Într-o primă limitare, art. 1.460 C.civ. exclude din sfera sa de acțiune obligațiile indivizibile¹⁰. Această excludere (i) confirmă prevederile art. 1.425 C.civ., potrivit cărora obligația indivizibilă nu se divide nici între moștenitorii debitorilor; fiecare dintre moștenitorii debitorilor putând fi „constrâns separat la executarea întregii obligații” și (ii) reafirmă că, potrivit art. 1.426 C.civ., *solidaritatea și indivizibilitatea nu se impun și nu se exclud*.

Rămân, astfel, în sfera de acțiune a art. 1.460 C.civ. obligațiile care sunt solidare, fără a fi indivizibile, iar obligațiile solidare și indivizibile își vor găsi rezolvarea în art. 1.425 C.civ.¹¹

2. Apoi, folosind pluralul „moștenitori”, legiuitorul subliniază că debitorul solidar decedat a lăsat doi sau mai mulți moștenitori, ceea ce impune analiza separată a trei situații.

a) Dacă un codebitor a murit lăsând un singur moștenitor nu suntem în ipoteza normei, ci într-o situație ce-și va găsi rezolvarea în regimul general al transmiterii obligațiilor către succesori.

Moștenitorul debitorului solidar decedat vine în locul lui *de cuius* (în limita activului moștenit¹²), conform art. 1.155 C.civ. coroborat, după caz, cu art. 1.282 C.civ., păstrând solidaritatea cu celălalt/ceilalți codebitor/i.

Schimbând modelul exemplului propus anterior, un creditor avea trei debitori legați prin obligații *lato sensu* solidare, fără a fi indivizibile, pentru suma de 12.000 de lei. A murit primul debitor și a lăsat un fiu, singurul moștenitor (diferență esențială față de ipoteza art. 1.460 C.civ., unde avem cel puțin doi moștenitori). În acest caz, moștenitorul vine în locul tatălui său și poate fi urmărit pentru 12.000 de lei, după care poate să ceară codebitorilor partea din datorie ce revine fiecăruia, întocmai cum ar fi procedat și tatăl său.

b) Dacă debitorul decedat a lăsat doi sau mai mulți moștenitori răspunzători, potrivit art. 1.114 alin. (2) și (3) teza a II-a C.civ. (ca regulă, moștenitori universali sau cu titlu universal), ne apropiem de ipoteza art. 1.460 C.civ. Totuși, în baza art. 1.155 alin. (3) lit. d) teza întâi C.civ., este exclusă, fiind asimilată situației cu un moștenitor (analizată anterior), situația în care, deși *de cuius* a lăsat mai mulți moștenitori, unul dintre moștenitori are însărcinare¹³, consimțită de creditor¹⁴, să execute singur obligația.

Astfel, ipoteza art. 1.460 C.civ. este restrânsă de art. 1.155 alin. (3) lit. d) C.civ. la debitorul care a murit lăsând cel puțin doi moștenitori, fără ca vreunul dintre ei să fi fost, cu acordul creditorului, însărcinat să execute singur obligația.

¹⁰ A se vedea, în același sens, art. 1.155 alin. (3) lit. a) C.civ.

¹¹ Chestiunea împărțirii obligațiilor complexe este mai amplă și nu face obiectul prezentei analize.

¹² A se vedea art. 1.114 alin. (2) C.civ. Ca excepție, conform art. 1.119 C.civ., se poate ajunge ca moștenitorul de rea-credință să plătească cu propriile bunuri.

¹³ S-a arătat că „[î]n toate cazurile, voința defunctului (de exemplu, testamentul) sau voința comoștenitorilor poate fi invocată [...] pentru a urmări pe unul dintre ei pentru întreaga datorie” (F. Deak, *op. cit.*, p. 461). În același sens, M. Eliescu, *Transmisiunea și împărțea moștenirii în dreptul Republicii Socialiste România*, Ed. Academiei, București, 1966, p. 232-233; F. Deak, R. Popescu, *op. cit.*, vol. III, p. 138.

¹⁴ „Din punctul de vedere al creditorului, în timp ce contractul încheiat cu defunctul îl obligă să-și restrângă urmărirea doar la cel desemnat ca debitor, testamentul, în schimb, nu-l obligă la aceasta, putând, la libera sa alegere, să urmărească fie doar pe cel desemnat de defunct, fie pe fiecare moștenitor pentru partea sa contributivă, conform regulii divizării de drept a pasivului succesoral.” (D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 420).

c) Dacă debitorul nu a lăsat moștenitori regulați (pentru că nu avea sau pentru că i-a exclus) și nici legatari vom fi în fața unei moșteniri vacante. În acest caz, moștenirea lui *de cuius* va fi culeasă de stat¹⁵ sau/și de una sau mai multe¹⁶ comune, orașe, municipii¹⁷, iar aceștia (indiferent dacă îi vedem ca moștenitori¹⁸ sau nu¹⁹) vor suporta, în limita valorii bunurilor din patrimoniul succesoral, pasivul moștenirii, conform art. 1.139 alin. (2) C.civ.²⁰. Prin urmare, acest caz, își va găsi rezolvarea în funcție de numărul beneficiarilor moștenirii (i) în dispozițiile generale indicate mai sus, dacă un singur beneficiar va culege moștenirea vacantă, sau (ii) în dispoziția art. 1.460 C.civ. dacă cel puțin doi beneficiari vor culege moștenirea vacantă²¹.

Coroborând aceste date cu cele extrase anterior, se observă că ipoteza art. 1.460 C.civ. este aceea în care moare un debitor solidar al unei obligații care nu e indivizibilă, lăsând doi sau mai mulți moștenitori răspunzători potrivit art. 1.114 C.civ., fără ca vreunul dintre ei să fie, cu acordul creditorului, însărcinat să execute singur obligația *stricto sensu*.

Secțiunea a II-a. Dispoziția normei

Dispoziția art. 1.460 C.civ. prevede că obligația solidară, care nu e indivizibilă, se împarte de drept între moștenitorii debitorului solidar.

Pentru lămurirea sensului dispoziției trebuie să vedem care este obligația (1), ce înseamnă că se împarte (2) și care sunt efectele extinse ale acestei împărțiri (3), pentru a putea apoi aplica soluția propusă (4).

1. În cazul morții unui debitor din ipoteza noastră, acesta lasă în pasivul succesoral o datorie (obligație *stricto sensu*), care intră sub incidența art. 1.155 C.civ. și, dacă e solidară, fără a fi indivizibilă, și sub incidența art. 1.460 C.civ. Această datorie, care e latura pasivă a raportului obligațional, în care se afla debitorul la data decesului, se află în patrimoniul debitorului la data morții și rămâne în moștenire²² (masa succesorală²³).

În exemplul propus în preambulul articolului, datoria primului debitor, care ajunge în masa succesorală rămasă de pe urma sa, este de 12.000 de lei, datorie solidară, fără a fi indivizibilă. El nu avea în patrimoniu o datorie simplă de 4.000 de lei, ci avea și lasă în pasivul succesoral o datorie solidară de 12.000 de lei²⁴.

¹⁵ A se vedea art. 553 alin. (3) C.civ.

¹⁶ Pot beneficia de moștenire mai multe comune/orașe/municipii în ipoteza în care *de cuius* are bunuri în mai multe locuri.

¹⁷ A se vedea art. 963 alin. (3) C.civ.

¹⁸ F. Deak, R. Popescu, *Tratat de drept succesoral, vol. I, Moștenirea legală*, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 287-288.

¹⁹ D. Chirică, *op. cit.*, p. 64-65.

²⁰ Aplicabil, prin analogie, și statului, dat fiind că nu există niciun element care să permită diferențierea (F. Deak, R. Popescu, *op. cit.*, vol. I, p. 294).

²¹ Dacă *de cuius* a lăsat moștenitori doar pentru o parte din moștenire și o parte a rămas moștenire vacantă, rezolvarea va veni tot din art. 1.460 C.civ.

²² În sensul folosit în denumirea Titlului IV al Cărții „Despre moștenire și liberalități”, diferit de sensul din art. 953 C.civ.

²³ F. Deak, *op. cit.*, p. 5-6.

²⁴ T.R. Ionașcu, *Curs de drept civil. Succesiuni și liberalități*, II (reeditat după o ediție studentescă anterioară), Note rezumative luate după prelegerile ținute la anul IV, Facultatea de Drept din București, 1947, p. 62-63 (unde se susține, însă, și că piedica la diviziune dispăre, în cazul solidarității, la a doua generație).

2. Ajunsă în masa succesorală, obligația aceasta de 12.000 de lei, solidară, fără a fi indivizibilă, se împarte între moștenitori, conform art. 1.460 C.civ. (în regula generală din art. 1.155 C.civ.).

Împărțirea are loc direct (automat²⁵), fără necesitatea intervenției cuiva (cum ar fi instanța ori părțile).

De la data deschiderii succesiunii, obligația se transmite moștenitorilor divizat²⁶, însă acest aspect este provizoriu diluat de art. 1.155 alin. (2) C.civ.²⁷, care leagă obligația de bunurile²⁸ din masa succesorală²⁹. Există, astfel, o *perioadă intermediară*, de la deschiderea succesiunii la efectuarea partajului, când bunurile din masa succesorală rămân în indiviziune³⁰, iar garanția comună asupra acestora, izvorâtă din art. 2.324 alin. (1) C.civ. și prelungită de art. 1.155 alin. (2) C.civ., ține nedivizat dreptul de creanță³¹ și permite creditorului să se îndrepte, pentru întreaga creanță, împotriva tuturor moștenitorilor împreună, în raport cu cotele lor³², conform art. 1.143 alin. (2) raportat la art. 677 C.civ. Practic, de la deschiderea succesiunii la efectuarea partajului, obligația *lato sensu* rămâne nedivizată în latura activă. Abia după partaj, dreptul, în eventualitatea neîndestulării anterioare, se va diviza și el, după numărul maselor patrimoniale desfăcute din masa succesorală.

Această divizare a obligației *lato sensu*, doar în latura pasivă pentru început, face ca, până la partaj, obligațiile *stricto sensu* ale moștenitorilor să fie individualizate ca părți ale unei datorii comune, potrivit art. 1.157 alin. (1) C.civ., cu un regim similar obligației

²⁵ P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 21.

²⁶ F. Deaș, R. Popescu, *op. cit.*, vol. III, p. 136.

²⁷ Văzut și ca o derogare de la regula divizării de drept a pasivului (D. Chiriță, *op. cit.*, p. 419).

²⁸ Atât de strânsă este legătura dintre pasivul succesoral și bunuri încât cândva se spunea chiar că „moștenitorul este ținut numai în calitate de deținător al bunurilor succesorale *propter rem*” (M. Eliescu, *op. cit.*, p. 159).

²⁹ În jurisprudență s-a decis că „[î]n ceea ce privește caracterul solidar al obligației de plată stabilite prin sentința atacată, Curtea constată că, potrivit art. 1.155 alin. (2) C.civ., înainte de partajul succesoral, creditorii ale căror creanțe s-au născut înainte de deschiderea moștenirii pot cere să fie plătiți din bunurile aflate în indiviziune, putând să ceară și executarea silită a acestor bunuri. Aceste dispoziții reglementează o excepție de la regula divizării de drept a pasivului moștenirii, fiind pe deplin aplicabile în speță în condițiile în care bunurile succesorale se află încă în indiviziune, nefiind stabilite nici cotele succesorale și nici bunurile ce revin fiecărui moștenitor. De altfel, această chestiune a fost lămurită în mod corect prin sentința apelată, reținându-se că, urmare a nefinalizării partajului, creanța intimetei-reclamante urmează a fi satisfăcută din bunurile aflate în masa succesorală, neavând relevanță, în cadrul acțiunii formulate de creditor în temeiul art. 1.155 alin. (2) C.civ., nici regula divizării de drept a pasivului succesoral [art. 1.114 alin. (2) C.civ.] și nici regula divizibilității obligației solidare între moștenitori (art. 1.460 C.civ.).” [CA București, s. a VI-a civ, dec. civ. nr. 859A din 24.05.2023, cod RJ 4e37g88ge (<https://www.re.just.ro/intern/4e37g88ge>), definitivă, prin respingerea recursului ca nefondat].

³⁰ Așa cum s-a observat în dreptul francez, indiviziunea produce anumite efecte ale personalității juridice (P. Malaurie, L. Aynes, *Drept civil. Bunurile*, coord. al ediției în limba română M.D. Bob, trad. D. Dănișor, Ed. Wolters Kluwer, București, 2013, p. 200).

³¹ S-a subliniat că dreptul de gaj general rămâne indivizibil cât timp există indiviziunea (F. Deaș, R. Popescu, *op. cit.*, vol. III, p. 136), iar pe durata indiviziunii „creditorii vor putea urmări bunurile fără a trebui să-și fracționeze urmărirea” (M. Eliescu, *op. cit.*, p. 231).

³² Așa cum s-a arătat, „pasivul se divide provizoriu în părți virile, adică după numărul succesurilor sau cu titlu universal. Creditorul va putea urmări pe fiecare copărtaş pentru această porțiune virilă, iar la stabilirea definitivă a socotelilor între moștenitori, cei care au plătit mai mult decât partea lor ereditară definitivă se vor putea întoarce împotriva celorlalți pentru a le cere această diferență.” (M. Eliescu, *op. cit.*, p. 231).

divizibile între ei³³, în timp ce, după partaj, datoriile moștenitorilor vor fi individualizate ca datorii separate.

În exemplul propus, datoria debitorului decedat, de 12.000 de lei, se va împărți de drept în datorii de 1/2 din 12.000 de lei, legate de garanția comună a creditorului succesiunii, care vor figura una în patrimoniul unui moștenitor și alta în patrimoniul celuilalt moștenitor (în mase patrimoniale distincte³⁴). După partaj, dacă nu-și va fi pretins anterior dreptul, creditorul va avea două drepturi de creanță de 6.000 de lei, iar moștenitorii vor avea două obligații separate de 6.000 de lei.

3. Felul obligației complexe rămâne, însă, neschimbat de împărțire³⁵, teză în favoarea căreia vin caracterul distinct al obligațiilor solidare (a) și prevederile art. 1.449 alin. (2) C.civ. (b).

a) În materia obligațiilor solidare, obligația fiecăruia dintre debitori este distinctă³⁶ și „oarecum independentă”³⁷, ceea ce face legăturile debitorilor originari imune la divizarea uneia dintre ele. Dacă obligațiile debitorilor solidari pot fi sub modalități diferite, conform art. 1.444 C.civ., dacă unele se pot stinge fără a se stinge altele, conform art. 1.451 alin. (2) teza a doua C.civ., la fel divizarea obligației debitorului decedat nu afectează obligațiile celorlalți debitorilor solidari³⁸. Prin urmare, obligațiile debitorilor originari sunt și rămân solidare.

³³ În alt sens, în jurisprudență, invocându-se o solidaritate specifică între debitorii moștenitori, s-a arătat că „răspunderea moștenitorilor cu bunurile din moștenire, proporțional cu cota fiecăruia, impune ca situație premisă o stabilire a cotelor și chiar o partajare efectivă a bunurilor, ceea ce toate părțile susțin că nu s-a întâmplat. Cum creditorul își poate îndești creanța asupra succesiunii înainte de stabilirea cotelor și partajarea efectivă a bunurilor, devin aplicabile dispozițiile art. 1.155 C.civ., care prevăd posibilitatea de plată a pasivului direct din activul succesoral, situație în care moștenitorii aflați încă în indiviziune suportă la comun, concursul creditorilor anterior. De altfel, instanța de fond a și explicat tipologia acestei solidarități specifice, arătând că moștenitorii defunctului [A] răspund cu bunurile din moștenire aflate în indiviziune, nu individual și personal [...], astfel încât nu se poate pune problema unei răspunderi a părților persoane fizice cu patrimoniul personal, exterior masei succesorale (încă) indivize.” [CA București, s. a V-a civ., dec. nr. 2014 din 26.11.2019, cod RJ 65866298 (<https://www.rejust.ro/intern/65866298>)].

³⁴ V. Stoica, *Drept civil. Drepturi reale principale*, Ed. C.H. Beck, București 2021, p. 14-15.

³⁵ În același sens, Trib. Comercial Cluj, sent. civ. nr. 1871/2024 din 29.10.2024, cod RJ 728g36422 (<https://www.rejust.ro/intern/728g36422>) definitivă, fără schimbare în privința solidarității, prin CA Cluj, s. a II-a civ., dec. nr. 377 din 02.06.2025, cod RJ 7266d399g (<https://www.rejust.ro/intern/7266d399g>). În sens contrar, pentru teza că „natura solidară unei creanțe din masa succesorală nu se transmite prin succesiune”, a se vedea Trib. București, s. a V-a civ., dec. civ. nr. 158 din 11.05.2018, cod RJ 63g39e42 (<https://www.rejust.ro/intern/63g39e42>).

³⁶ M.G. Rarincescu, *Curs de drept civil. Obligațiuni*, Anul II, 1928-1929, Facultatea de Drept din București, Ed. I. Teodorescu (litografiat), p. 149. În același sens, în dreptul francez, se observă că în cazul solidarității pasive sunt atâtea legături câți debitori există (P. Malaurie, L. Aynes, F. Stoffel-Munck, *Drept civil. Obligațiile*, coord. al ediției în limba română M. Șcheaua, trad. D. Dănișor, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, p. 760).

³⁷ M.G. Rarincescu, *Noțiuni de drept civil*, p. 71; C. Stătescu, C. Bîrsan, *Tratat de drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Academiei, București, 1981, p. 385; P.M. Cosmovici, *Drept civil. Drepturi reale. Obligații. Codul civil*, Ed. All Beck, București, 1998, p. 397. În același sens, în dreptul francez, P. Malaurie, L. Aynes, F. Stoffel-Munck, *op. cit.*, p. 760.

³⁸ Mai mult, având în vedere că *lato sensu* modalitatea obligațiilor este o particularitate care conferă efecte speciale (L. Pop, *Tratat de drept civil. Nașterea, statica, dinamica și stingerea obligațiilor. Ființa obligațiilor civile*, Ed. Universul Juridic, București, 2023, p. 165), iar în materia drepturilor reale (care nu se confundă cu prezenta materie, dar poate evidenția o distincție utilă)

Or, din ansamblul reglementării obligațiilor solidare se observă o reciprocitate, un debitor neputând fi obligat în solidar cu altul care, la rândul său, nu îi este codebitor solidar; după cum nu poate exista/rămâne cineva solidar de unul singur³⁹. Cu alte cuvinte, *cel ce este debitor solidar are codebitor solidar*. Astfel, dacă debitorii originari răspund solidar pentru întreaga creanță, atunci și moștenitorii sunt răspunzători solidar alături de ei⁴⁰, chiar dacă nu toți în același timp⁴¹.

b) Art. 1.449 alin. (2) C.civ., referitor la prescripție în raporturile dintre creditor și debitorii solidari, este lămuritor, arătând că întreruperea prescripției față de un moștenitor al debitorului solidar produce efecte față de ceilalți codebitori pentru partea acestui moștenitor. Și de aici se vede că debitorul moștenitor e legat solidar, pentru datoria parțială, de toți debitorii originari.

4. În concret, debitorii solidari originari care au supraviețuit lui *de cuius* vor fi codebitori solidari cu fiecare dintre moștenitori, pentru partea din obligație a acestora din urmă⁴². În acest fel, moartea unui debitor solidar nu face să înceteze solidaritatea pasivă, ci *moartea scindează solidaritatea pasivă doar în privința moștenitorilor*, în așa fel încât, dacă înainte de moartea unui debitor solidar erau trei debitori solidari, după moartea debitorului solidar, care lasă doi moștenitori cu cote egale, vom avea tot trei debitori solidari, debitorii solidari originari fiind în solidaritate cu câte unul din debitorii solidari moștenitori în funcție de divizarea obligației (*solidaritate pasivă divizată*).

În exemplul propus, debitorii solidari originari sunt datori cu 12.000 de lei, în timp ce fiecare dintre debitorii solidari moștenitori este dator cu jumătate din 12.000 de lei.

proprietatea comună este o modalitate a proprietății (V. Stoica, *op. cit.*, p. 267-268), se poate chiar deschide (măcar prin asimilare cu art. 1.444 C.civ.) posibilitatea pentru o obligație de a cumula chiar de la nașterea ei calitățile de solidaritate (cu unii codebitori) și divizibilitate (cu alți codebitori).

³⁹ În sens contrar, considerând că atunci când există doar doi debitori originari și unul moare, debitorul supraviețuitor rămâne singurul ținut solidar; G. Boroi, C.A. Angheliescu, *op. cit.*, p. 110-111. În alt sens, considerând că atunci când există doar doi debitori originari și unul moare, încetează total solidaritatea și debitul se împarte între debitorul supraviețuitor și moștenitorii datornicului decedat, P. Vasilescu, *op. cit.*, p. 24, nota de subsol nr. 3; Jud. Suceava, sent. civ. nr. 2706 din 06.06.2019, cod RJ ed35e3345 (<https://www.rejust.ro/intern/ed35e3345>).

⁴⁰ În acest sens, s-a arătat că „solidaritatea nu împiedică diviziunea obligațiunii solidare între moștenitori” (M.G. Rarincescu, *Curs de drept civil*, p. 150-151), „solidaritatea continuând însă între debitorii rămași în viață și moștenitorii aceluia defunct.” (D. Alexandresco, *Principiile dreptului civil român*, vol. III, p. 223).

⁴¹ „Fiecare moștenitor nu este ținut de obligația *solidară* decât proporțional cu partea care-i revine din moștenire.” (C. Stătescu, C. Bîrsan, *op. cit.*, p. 385).

⁴² În același sens, s-a arătat că „moartea unuia dintre debitorii solidari, care lasă mai mulți moștenitori, nu face să înceteze solidaritatea, ci modifică numai efectele ei. [...] [s]olidaritatea continuând însă între cei doi debitori remași în viață și moștenitorii aceluia defunct [...]” (D. Alexandresco, *Explicațiune*, p. 208-209). Asemenea, s-a arătat că dacă obligația a fost contractată numai solidar, creditorul va putea cere de la fiecare moștenitor numai cota succesorală ce îi revine acestuia, solidar cu debitorul originar obligat pentru întreaga datorie (F. Deak, *op. cit.*, p. 461; F. Deak, R. Popescu, *op. cit.*, vol. III, p. 137). Pentru o soluție jurisprudențială, în același sens, reținându-se că „pârâta [A] S.R.L. va trebui să îi achite reclamantei *întreaga sumă* stabilită de instanță cu titlu de daune morale, iar *fiecare pârât în parte va răspunde în solidar cu societatea numai pentru cota* din valoarea daunei care intră în masa succesorală ce i s-a transmis”, a se vedea Trib. Comercial Cluj, sent. civ. nr. 1871/2024 din 29.10.2024, cod RJ 728g36422 (<https://www.rejust.ro/intern/728g36422>) schimbată parțial pe alte aspecte (aspectele citate aici nefiind apelate) prin CA Cluj, s. a II-a civ., dec. nr. 377 din 02.06.2025, cod RJ 7266d399g (<https://www.rejust.ro/intern/7266d399g>).

Creditorul poate urmări pe oricare dintre debitorii originari pentru 12.000 de lei și pe oricare dintre debitorii moștenitori pentru 6.000 de lei.

După moartea debitorului solidar, solidaritatea continuă să existe, căci, nefiind solidari între ei, moștenitorii sunt solidari cu debitorii originari.

Concluzii

Conchizând, în opinia noastră, *moartea unui debitor solidar nu este niciodată cauză de încetare a solidarității*. Legiuitorul, în acord cu principiile din materia moștenirii, a urmărit ca în cazul debitorului solidar cu un singur moștenitor să nu se schimbe situația solidarității pasive, iar în cazul debitorului solidar cu mai mulți moștenitori să transforme solidaritatea prin crearea unei *alternanțe* pe locul debitorului solidar moștenit.

Astfel, *solidaritatea nu operează doar între cei care au stipulat-o⁴³, ci și între aceștia și moștenitorii codebitorilor, doar că pe rând, din cauza faptului că nu e solidaritate între moștenitori*.

În aceste condiții, art. 1.460 C.civ. ne arată că în materia obligațiilor solidare, fără a fi indivizibile, moartea unui debitor, care lasă cel puțin doi moștenitori răspunzători, fără ca vreunul dintre ei să fie, cu acordul creditorului, însărcinat să execute singur obligația *stricto sensu*, determină împărțirea obligației (inclusiv a obiectului ei) între moștenitori, care, venind în locul autorului lor, sunt obligați în solidar cu debitorii originari proporțional cu cota succesorală individuală și, ca regulă, în limita activului moștenit, în timp ce debitorii originari rămân obligați neschimbat.

Prin urmare, în materia solidarității, moartea nu constituie cauză de încetare, ci de reconfigurare.

⁴³ În sens contrar, C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *op. cit.*, p. 691, parag. 967, M. Nicolae, *Drept civil. Teoria generală, vol. II, Teoria drepturilor subiective civile*, Ed. Solomon, București, 2018, p. 185; G. Boroș, C.A. Angheliescu, *op. cit.*, p. 110-111.

Câteva considerații în privința reglementării procedurii ordonanței de plată (II)

Certain Considerations Regarding the Regulation of the Payment Ordinance Procedure (II)

Prof. univ. dr. Gabriel BOROI*
Jud. dr. Delia Narcisa THEOHARI**

□ Rezumat

Prezentul studiu continuă analiza începută în prima parte a articolului, publicată în numărul anterior al Revistei Institutului Național al Magistraturii, analiză dedicată procedurii speciale a ordonanței de plată.

În ansamblul celor două părți, articolul își propune o abordare integrată a acestei instituții de drept procesual, din perspectivă teoretică și practică, accentul căzând asupra problemelor ce formează obiect de controversă doctrinară și practică judiciară neunitară.

În această parte a articolului sunt evidențiate soluțiile ce se impun a fi pronunțate de către instanță atât asupra cererii de emitere a ordonanței de plată, cât și în privința cererii în anulare, analiza propunându-și oferirea unor repere utile pentru practicienii dreptului în vederea conturării unei viziuni unitare asupra acestei proceduri speciale.

Cuvinte-cheie: ordonanță de plată; închidere a dosarului; incidente procedurale; autoritate de lucru judecat; cerere în anulare.

□ Abstract

This study continues the analysis initiated in the first part of the article, published in the previous issue of the Journal of the National Institute of Magistracy, devoted to the special procedure of the payment order.

Across both parts, the article seeks to provide an integrated examination of this procedural law mechanism, combining theoretical insights with practical considerations, while emphasizing issues that remain the subject of doctrinal debate and inconsistent judicial interpretation.

This part focuses on the judicial solutions that should be rendered both in relation to the application for the issuance of the payment order and the subsequent application for annulment. The analysis aims to offer consistent reference points for legal practitioners, contributing to the development of a coherent and unified understanding of this special procedure.

Keywords: payment order procedure; closure of proceedings; procedural incidents; res judicata; application for annulment.

* Prorector al Universității Nicolae Titulescu din București, formator în cadrul Institutului Notarial Român și al Institutului Național al Magistraturii (e-mail: gboroi@gmail.com).

** Judecător, CA București și formator în cadrul Institutului Național al Magistraturii (e-mail: deliasterescu@yahoo.com).

1. Închiderea dosarului [art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ.]

Potrivit art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ., în cazul în care creditorul declară că a primit plata sumei datorate, instanța ia act de această împrejurare printr-o încheiere definitivă, prin care se dispune închiderea dosarului.

Acest text legal reglementează un act procedural de dispoziție diferit de cele de drept comun reprezentate de renunțarea la judecata cererii de chemare în judecată (art. 406-407 C.proc.civ.)¹, renunțarea la dreptul pretins (art. 408-410 C.proc.civ.), învoiala părților în forma tranzacției sau a acordului de mediere (art. 438-441 C.proc.civ.), recunoașterea pretențiilor (art. 436-437 C.proc.civ.)² sau achiesarea la hotărâre (art. 404 și art. 463-464 C.proc.civ.).

Având în vedere calificarea declarației creditorului de primire a plății sumei datorate drept act procedural de dispoziție, în ipoteza în care această declarație este formulată de către reprezentantul creditorului, în numele acestuia din urmă, instanța, pentru a pronunța încheierea prevăzută de art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ., trebuie să verifice îndeplinirea condiției instituite de art. 81 alin. (1) C.proc.civ.³, respectiv existența mandatului special ori, după caz, încuviințarea prealabilă a instanței sau a autorității administrative competente.

Instanța ia act de declarația creditorului în sensul primirii plății sumei datorate, cercetând exclusiv îndeplinirea condițiilor efectuării actului procedural de dispoziție, iar nu și veridicitatea declarației creditorului; așadar, instanța nu administrează probe pentru dovedirea efectuării plății și nu analizează, în considerentele încheierii, acest aspect⁴.

Pe cale de consecință, încheierea pronunțată de instanță potrivit art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ. nu are autoritate de lucru judecat⁵, trăsătură, de altfel, comună, de principiu,

¹ A. Constanda, în G. Boroï (coord.), O. Spineanu-Matei, A. Constanda, C. Negrilă, V. Dănăilă, D.N. Theohari, D.M. Gavriș, F.G. Păncescu, M. Eftimie, M. Stancu, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, vol. II, art. 456-1134, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2016, p. 911. Autoarea a arătat, în mod judicios, următoarele: „Acest act de dispoziție al creditorului nu valorează renunțare la judecată, întrucât manifestarea sa neechivocă de voință are un alt conținut, ce trebuie valorificat astfel cum a fost exteriorizat. Nu este exclus a se lua act de renunțarea creditorului la judecată, chiar motivată de împrejurarea plății debitului, însă doar în prezența unei manifestări de voință a creditorului în acest sens, clar și neechivoc exprimată”.

² *Ibidem*, p. 912. În același context, autoarea a indicat următoarele: „Pe de altă parte, hotărârea instanței în cazul din art. 1.020 alin. (1) nu este pronunțată în baza recunoașterii pretențiilor creditorului, de natura celei prevăzute de art. 436 C.proc.civ., întrucât instanța nu verifică manifestarea de voință a debitorului, ci doar ia act de o declarație a creditorului”.

³ Potrivit art. 81 alin. (1) C.proc.civ., renunțarea la judecată sau la dreptul dedus judecății, achiesarea la hotărârea pronunțată, încheierea unei tranzacții, precum și *orice alte acte procedurale de dispoziție* nu se pot face de reprezentant decât în baza unui mandat special ori cu încuviințarea prealabilă a instanței sau a autorității administrative competente.

⁴ În același sens, a se vedea M. Tăbărcă, *Drept procesual civil. Vol. III. Căile de atac. Proceduri speciale*, Ed. Solomon, București, 2017, p. 567; G. Răducan, *Drept procesual civil. Căile de atac. Procedura necontencioasă judiciară. Proceduri speciale*, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 474; V. Bozeșan, *Ordonanța de plată și cererile de valoare redusă. Comentarii și jurisprudență potrivit noului Cod de procedură civilă*, Ed. Hamangiu, București, 2014, p. 221.

⁵ Pentru aceeași opinie, a se vedea A. Constanda, în G. Boroï (coord.), O. Spineanu-Matei, A. Constanda, C. Negrilă, V. Dănăilă, D.N. Theohari, D.M. Gavriș, F.G. Păncescu, M. Eftimie, M. Stancu, *op. cit.*, p. 912.

hotărârilor prin care instanța ia act de exercitarea unui act procedural de dispoziție. După închiderea dosarului, creditorul are posibilitatea, în condițiile legii, să promoveze o nouă cerere de chemare în judecată, pe care să o deducă judecătii, la alegerea sa, fie pe calea procedurii speciale, fie pe cea a dreptului comun.

Cu titlu orientativ, minuta poate fi redactată în următorii termeni: „Ia act de declarația creditorului că a primit suma de [...] lei, cu titlu de [...]. Dispune închiderea dosarului. Definitivă”.

În cazul analizat, instanța nu dispune respingerea cererii ca rămasă fără obiect, întrucât, după cum am arătat anterior, instanța nu a administrat probe pentru dovedirea efectuării plății și, ca atare, nu se poate pronunța asupra acestui aspect⁶.

Legea nu impune condiția manifestării acordului tacit sau expres al pârâtului pentru a conferi instanței dreptul de a lua act de exercitarea acestui act procedural de dispoziție, cum a procedat, de pildă, în cazul renunțării la judecată, potrivit art. 406 alin. (4) C.proc.civ.⁷.

În schimb, apreciem că debitorul, în ipoteza în care justifică un interes în condițiile legii, are dreptul să conteste veridicitatea declarației creditorului, învederând argumentat faptul că nu a efectuat plata.

În această ipoteză, instanța va stabili în sarcina creditorului obligația de a face dovada conformității declarației sale cu realitatea, și anume de a proba efectuarea plății sumei datorate.

În cazul în care creditorul probează efectuarea plății sumei datorate, instanța va respinge cererea ca rămasă fără obiect, în măsura în care, desigur, creditorul nu mai stăruie în cererea sa de pronunțare a încheierii prevăzute de art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ., actul procedural de dispoziție având prioritate în soluționare.

În schimb, în cazul în care creditorul nu probează efectuarea plății sumei datorate, instanța va continua judecata cererii, respingând cererea creditorului de pronunțare a încheierii prevăzute de art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ.

Acordarea dreptului debitorului de a contesta veridicitatea declarației creditorului s-a impus în contextul rezolvării unei probleme de drept ivite în practica judiciară în aplicarea art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ., și anume aceea a modului de soluționare a cererii

⁶ În același sens, a se vedea G. Răducan, *op. cit.*, p. 474; V. Bozeșan, *op. cit.*, p. 221.

Autoarea (G. Răducan) a arătat, în mod întemeiat, următoarele: „Față de această ipoteză, apreciem incorectă opinia exprimată în literatura de specialitate [G.C. Frențiu, D.-L. Băldean, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 1433 – *n.n.*], conform căreia, în cazul prevăzut de art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ., instanța va respinge cererea de ordonanță de plată ca rămasă fără obiect, dat fiind că o astfel de soluție presupune esențialmente necesitatea prezentării dovezii efective a plății de către creditor, or, dacă o astfel de probă ar fi făcută, instanța ar constata pe fond faptul că s-a stins creanța, iar soluția ar fi aptă să intre în autoritate de lucru judecat, nemaifiind posibilă reiterarea unei noi cereri de ordonanță de plată în viitor. Or, nu aceasta a fost intenția legiuitorului la instituirea normei art. 1.020 alin. (1) C.proc.civ., care a optat pentru soluția de închidere a dosarului tocmai pentru a lăsa deschisă în viitor o nouă cale, de același fel, neexistând autoritate de lucru judecat, câtă vreme nu s-a judecat nimic”.

⁷ În conformitate cu art. 406 alin. (4) C.proc.civ., dacă reclamantul renunță la judecată la primul termen la care părțile sunt legal citate sau ulterior acestui moment, renunțarea nu se poate face decât cu acordul expres sau tacit al celeilalte părți; dacă pârâtul nu este prezent la termenul la care reclamantul declară că renunță la judecată, instanța va acorda pârâtului un termen până la care să își exprime poziția față de cererea de renunțare; lipsa unui răspuns până la termenul acordat se consideră acord tacit la renunțare.